

Б.Ш. Байжуманова¹, М.Қ. Кекілбекова², Т.Қ. Мұстапаева², А.Н. Жумаділова¹

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

(Нұр-Сұлтан, Қазақстан),

²Қ.А. Ясауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік университеті

(Түркістан, Қазақстан)

СТУДЕНТТЕРДІҢ ОНЛАЙН КЕЗІНДЕГІ ОҚУҒА ҚАТЫНАСЫ

Аннотация

Мақала еліміздегі карантин жағдайына байланысты оқу жүйесінде болып жатқан өзгерістер туралы және оқу үрдісінің онлайн кезіндегі өзіндік ерекшеліктерін зерттеуге бағытталған. Арнайы сауалнама жүргізу арқылы студенттердің қашықтан оқуға байланысты оқу үрдісіне қатынасы жайында дәйекті ақпараттар берілген. Студенттердің онлайн оқу арқылы толық білім ала алмаса да, онлайн оқуды жөн көретіндігі туралы қорытынды жасалады. Онлайн оқу кезінде қиыншылықтар туындайтындығын атап көрсеткенімен, онлайн оқуға оңай келісетіндігі туралы фактілер сипатталынады. Студенттердің қашықтан оқу формасына қанағаттанбайтындығы және дәстүрлі формада, оқытушылармен тікелей қарым-қатынаста білім алу маңызды екендігін көрсететін жауаптар талданады. Студенттер сауалнамаға жауап беру барысында онлайн оқу кезінде жауапты болу, шыдамдылық таныту, белсенді болу, өзіндік білім алуға ниеттің болуы, сондай-ақ, ақпараттық техникалық құралдармен жұмыс істей білуге ептілігі және ақпараттық бағдарламалар туралы білімнің құндылығын көрсетеді.

Кілттік сөздер: студенттер, білім берудегі цифрландыру, оқу үрдісі, ақпараттық оқу жүйесі, онлайн оқу, оқуға қатынас, жауапкершілік, төзімділік, тікелей қарым-қатынас.

Б.Ш. Байжуманова¹, М.Қ. Кекілбекова², Т.Қ. Мұстапаева², А.Н. Жумаділова¹

¹Евразийский национальный университет им Л.Н. Гумилева

(Нур-Султан, Казахстан),

²Международный Казахско-Турецкий университет им. Х. А. Ясауи

(Туркестан, Казахстан)

bibianar.bayzhumanova.70@mail.ru

ОТНОШЕНИЕ СТУДЕНТОВ К ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЮ

Аннотация

Статья направлена на изучение изменений в системе образования, связанных с состоянием карантина в стране и особенностями образовательного процесса в режиме онлайн. Специальный опрос дает достоверную информацию об отношении студентов к образовательному процессу, связанному с дистанционным обучением. Делается вывод, что студенты предпочитают учиться онлайн, даже если они не могут получить полноценное образование через онлайн-обучение. Хотя говорят, что есть трудности с обучением в интернете, описываются факты легкого восприятия онлайн-обучения. Ответы показывают, что студенты не соответствуют дистанционной форме обучения и традиционно важно учиться в непосредственном общении с преподавателями. Отвечая на опрос, студенты демонстрируют ценность знаний об информационных программах и способность быть ответственными, терпеливыми, активными, проявлять желание самореализации, а также умение работать с информацией и техническими средствами.

Ключевые слова. Студенты, цифровизация образования, учебный процесс, информационная система обучения, онлайн обучение, отношение к обучению, ответственность, толерантность, прямой контакт.

Baizhumanova B.Sh¹. Kekilbekova M.K². Mustapaeva T.K². Zhumadilova A.Zh¹.

L.N. Gumilyov Eurasian National University

(Nursultan, Kazakhstan);

H.A. Yasavi International Kazakh-Turkish University

(Turkestan, Kazakhstan)

bibianar.bayzhumanova.70@mail.ru

STUDENTS' ATTITUDE TO ONLINE LEARNING

Abstract

The article is aimed at studying the changes that are taking place in the educational system due to the state of quarantine in the country and the peculiarities of the educational process online. A special survey provides reliable information about the attitude of students to the educational process related to distance learning. It is concluded that students prefer to study online, even if they cannot get a full education through online learning. Although it is noted that there are difficulties with online learning, the facts of easy acceptance of online learning are described. The answers that indicate that students are not satisfied with the form of distance learning and that it is important to learn in the traditional form, in direct communication with teachers, are analyzed. When answering the questionnaire, students demonstrate the value of knowledge about information programs and the ability to be responsible, patient, active, have a desire to gain self-knowledge, as well as the ability to work with information and technical means.

Keywords. Students, digitalization in education, the learning process, information learning system, online learning, attitude to learning, responsibility, tolerance, direct communication.

Кіріспе. Қоғамдағы экономикалық, әлеуметтік жағдайлар әрбір адамның өмірінде елеулі орын алары анық. Сондықтан қоғамдағы өзгерістер салдарынан адамның психологиялық жағдайы да тұрақсыздана бастайтыны белгілі. Соңғы жылдардағы басты әлеуметтік жағдай – әлемдегі пандемиялық ахуал. Әлемдегі пандемиялық жағдай соңғы бір-екі жылдың өзінде адам өмірінің қалыпты өмір сүру жағдайына күрт өзгерістер енгізді. Жаңа жағдайлар адам өмірінде тіршілік етудің жаңа стратегияларын құруға, дамудың жаңа мәдени жағдайларын қарастыруға итермелеп отыр. Әр адам өзінің денсаулығына, психологиялық ахуалына, тұрмыстық жағдайына алаңдаушылық таныта отырып, жаңа көзқарастар мен жаңа қатынастар құра бастады. Мұндай қатынастардың оң бағыттағы өзгерістерін де, теріс әсер еткен бағыттарын да байқауға болады. Айталық, бірқатар психологтар пандемиядан кейінгі қоғамдық және жеке даралық мінез-құлықтардағы жаңа стандарттың туындағандығын келтіреді.

1. Адамдарда мейірімділік сезімдердің күшейгені;
2. Гуманизмнің артуы;
3. Қайырымдылықтың ұлғаюы;
4. Қарттар мен сырқат адамдарға ғана емес, шағын бизнеске де көмек көрсету толқыны өсуі.

Осы сынды адамдардағы оңды өзгерістер көбінесе, ересек жаста едәуір байқалады десек болады.

Ал біздің мақаламыздағы негізгі идея пандемия жағдайының жастардың, соның ішінде студенттердің оқу әрекетіне қатысты ой-пікірлерінің өзгерістерін сипаттау болып

табылады. Коронавирус инфекциясы індеті қоғамдағы тұрақты психологиялық ахуалды күрт өзгертті, адамның қалыпты іс-әрекет жүйесін өзгертті. Соның бірі – оқу жағдайының қашықтық білім алу форматына көшу болып табылады.

Негізгі бөлім. Білім беруді цифрландыру – оқу орындарындағы оқу, білім алу жүйесінде көптеген жаңа технологиялық өзгерістерді енгізіп отыр. Тек техникалық, ақпараттық жаңашалану емес, тұлғалық, психологиялық өзгерістерді да қайта қарау керектігін көрсетіп отыр. Әсіресе тұлға аралық қарым-қатынас жағдайындағы құбылыстар айқын байқалады.

Зерттеудің әдіснамасы. Е.А. Володарская, А.Ф. Гасимов жоғары оқу орындарында оқыту формасына орай студенттердің психологиялық мәдениетін зерттей келе, қашықтан оқитын студенттердің күндізгі оқитын студенттердің тұлғалық, даралық ерекшеліктерінде едәуір өзгерістер болатынын дәлелдейді [1].

Аталмыш зерттеуге сүйенетін болсақ, қашықтан оқитын студенттердің өзін-өзі реттеуі мен өзін-өзі қабылдауы төмен болғандықтан, оладың қары-қатынасқа деген қажеттіліктері де төмен болатындығын тұжырымдайды. Күндізгі бөлімде оқитын студенттер мен қашықтан оқитын студенттердің ерекше өзгешелік сипаты қарым-қатынасқа деген қажеттілік дәрежелерінің әртүрлі болатындығы байқалады. Соған сәйкес оқытудың қашықтан болуын таңдайды.

Жоғары оқу орындарындағы білім алушылар үшін студенттік кезең – жаңа коммуникациялық технологияларды белсенді түрде меңгере отырып, кәсіби әлеуметтенудің жалпы мәдениетін қарқынды меңгеретін кезең болып табылады [2]. Дегенмен, онлайн оқу жағдайы бұл кезеңдегі тұлғалық өзгерістердің сипатын басқалай өзгертіп отырғандай.

Онлайн жағдайы адам мен компьютердің серіктестік әрекеттігінің, ақпараттық жүйемен өзара әрекеттесуінің, әлеуметтік желілер арқылы коммуникативтік жүйенің белсенділігінің маңызды құрамдас бөлігіне айналды. Білім беру кеңістігінде студент пен оқытушы арасындағы қашықтан өзара әрекеттесу түрінің жаңа құрылымын көрсетіп отыр.

Осы орайда ақпараттық жүйелер арқылы жүргізілетін білім беру формасы студенттердің оқуға қатынасын өзгертті, жеке даралық қарым-қатынас қажеттілігін азайтты, өзін-өзі басқару, реттеу деңгейі төмендеді, мінез-құлқында табанды болуға итермелейтін ресурстар азайды [3].

Білім беруді цифрландыру жағдайында қашықтан білім беру жүйесінде кері байланыстың төмендеуі де байқалады [4].

Жоғары оқу орындарындағы білім алушылардың онлайн кезіндегі оқуға қатынасы күрт өзгергендігі белгілі. Осы орайда осы құбылысты анықтау мақсатында студенттерге арнап, олардың онлайн кезіндегі оқуға қатынасын анықтауға арналған сауалнама құрастырдық. Зерттеуге Қазақстандағы (Нұр-Сұлтан, Шымкент, Түркістан, Ақтөбе қалалары) жоғары оқу орындарындағы студенттер қатысты. Зерттеу 2021 жылдың сәуір, мамыр айларында онлайн форматында оқып жүрген 135 студенттерге жүргізілді. Зерттеуге қатысқан студенттердің 82% қыздар, 18 % ұлдар, Еуразия ұлттық университетінің қаржы, есеп және аудит, психология, экономика, менеджмент, мемлекеттік және жергілікті басқару, аудитор мамандығындағы бірінші және екінші курс студенттері қатысты.

Пікірталас. Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Біз арнайы сауалнама жүргізу арқылы студенттердің онлайн оқу жүйесіне қатынасын, білімді меңгеруге байланысты ой-пікірлерін анықтау мақсат етіп қойған болатынбыз.

Сізге онлайн оқыған ұнайды ма? – деген сұраққа 61,5 % - «иә» деп жауап берсе, 38,5 % жоқ деп жауап берген. Білімді онлайн алғыңыз келеді ме? – деген сұраққа «жоқ» деп қатысушылардың 52,6%, ал «иә» деп 47,4 %-ы жауап береді. бұдан байқап отырғанымыздай, студенттерге онлайн оқыған ұнағанымен, шын мәнінде кәсіби білім алуды онлайн алғысы келмейді. Осы арқылы онлайн арқылы сапалы білім алу мүмкіндігі аз екенін біле тұра, онлайн оқығанды таңдап тұрғанын байқауға болады.

Қалай ойлайсыз, онлайн (қашықтан) оқу «білім алу» деген мағынаны білдіреді ме? – деген сұраққа зерттелінушілердің 54,1 % «иә» деп жауап берсе, 28,9% «жоқ», 17% «басқа жауап» бар екенін көрсетеді. Бұдан байқап тұрғанымыздай, студенттердің көпшілігі қашықтан білім алуға болатын көрсетеді. Дегенмен, 30 пайызға жуық білім алушылар қашықтан оқу арқылы білім алу сапасыз білім болу мүмкіндігін хабарлайды.

Сауалнамадағы «Онлайн (қашықтан) оқудың қандай тиімді жақтары бар деп ойлайсыз?», деген сұраққа көптеген түрлі жауаптар болды. Уақытты тиімді пайдалануға болады (75), уақытты және ақшаны үнемдейді (65), үйде отырып ғылыммен айналысуға, білімді арттыруға көмектеседі, пайдалы істермен айналысу, өзінді-өзің дамыту мүмкіндігі артты, Отбасымен бірге өткізетін мерекелік кештер, күндер көбейді, компьютермен, компьютерлік бағдарламалармен жұмыс істеуге үйренеді, үй шаруасымен айналысу мүмкіндігі кеңейді, өткен дәрістерді қайталау мүмкіндігі, өзіңе ыңғайлы жағдайда сабақ оқу, сабақты көшіру оңай болды, техникалық сауаттылық артты, басқа да хоббимен айналысу мүмкіндігі, мүлдем пайдасы болмағандығын көрсеткен студенттер де (7) болды. Ұйқы жоспарын орындаған (1), сабаққа ешқандай дайындықсыз кіруге болады (1) сияқты жауаптар да кездеседі.

«Онлайн (қашықтан) оқудың қандай тиімсіз жақтары бар деп ойлайсыз?» - деген сұрақтың жауаптары көбінесе интернет жұмысының сапасыздығын көрсетті. Өзіндік

тәртіптің жоғалғандығын, білімнің төмендігін, қарым-қатынастың шектелгендігін, оқу материалын түсіну қиындағандығын, денсаулыққа әсерін (көз нашар көре бастады), оқуға немқұрайлылықтың көбейгендігін, оқу үрдісін мүлдем сезінбегенін, үй тапсырмаларының көбейгенін, оқу материалдарын түсінбейтінін, қимыл-қозғалыстың азайғанын, білім беру сапасының төмендегенін, топтық жұмысты ұйымдастырудағы қиындықтардың болғанын, білім толық берілмейтінін, сабақты толық түсінбейтіндігін, кері байланыстың ақауларын, жаңа деңгейге көтеріле алмағандығын, өз қабілетін толық көрсете алмайтындығын, бағалаудың дұрыс жүрмегенін, оқу үрдісі атмосферасы байқалмағандығын көрсетеді. Дегенмен де, «тиімсіз жақтары болмады», - деген де жауап кездесті.

«Қажет болған жағдайда, онлайн (қашықтан) оқуға оп-оңай келісер ме едіңіз?» сұрағына «иә» - 61,5 , «жоқ» - 28, 9, басқа жауап 9,6 құрады. Бұдан аңғарып отырғанымыздай студенттердің 95,9 пайызы онлайн форматта оқудың қиыншылығын, қашықтан оқудың тиімсіз жағын нақты көрсете отырып, онлайн оқуға оңай келісетіндігін көрсетеді.

Мұның себебін, «Онлайн оқу Сізге оңай болды ма?» сұрағынан аңғаруға болады. «Иә» - 63,7 пайыз болса, «жоқ» - 26,7 пайызды, «басқа жауап» - 9,6 пайызды көрсетті. Яғни онлайн оқудың қиыншылықтарын, ұнамағандығын көрсете отырып, студенттердің көпшілігі оқудың оңай болғанын көрсетеді.

«Онлайн (қашықтан) оқу үшін адам қандай болу керек?» деген сұраққа да қызықтыр жауаптар болды. Жауапты (кездесу жиілігі 27), шыдамды, төзімді (кездесу жиілігі 18), ұқыпты (жиілігі 11), сабырлы (7), білімге ынтасы (9), еңбекқор (9), ақпараттық техникаларды жақсы меңгеру қабілеті (16), уақытты тиімді пайдалана білу ептілігі (10),

өзі үшін білім алғысы келетін ниеті (5), денсаулығы мықты (4), адал (4), белсенді (5), ақылды (2), креативті (3), батыл (1)+, оған қоса, олайн оқу үшін адам жалқау болу керек деген де жауап болды. Яғни онлайн оқу үшін аса еңбекқор болмасаң да оқуды меңгере аласың, еңбекқор болудың қажеті жоқ деген ойды білдіреді. Жауап беруден қиналатын студент те кездесті (1). Студенттің ноутбук, компьютер, планшет сатып алуға қаржысы болу керек деген жауапты да кездестіруге болады.

Қорытынды. Жоғары оқу орны – өмірлік кәсіптің негізін қалайтын кәсіби білім алудың ордасы болып табылады. Ал студенттік кезең кәсіби білім арқылы кәсіби ептілік пен кәсіби қабілеттің қалыптасуының бастапқы, маңызды кезеңі болып табылады. Сондықтан әрбір білім алушы оқу үрдісінің сапалы болуын басшылыққа алуға тырысады. Әйтсе де, пандемия жағдайында оқу үрдісінде бірқатар өзгерістер енгізілді. Соның салдарынан студенттердің оқуға қатынасы да өзгерді.

Кәсіби білім алу маңыздылығын түсіне білетін студенттердің сауалнама арқылы жауап берген ой-пікірлерінде бірқатар қарама-қайшы тұжырымдар байқалады. Дегенмен де студенттердің барлығы дерлік онлайн оқу формасынан гөрі, дәстүрлі оқу формасын таңдайды, оқу орындарында оқытушылармен тікелей қарым-қатынас арқылы тәжірибелер меңгеруді таңдайды, кері байланыс арқылы өзіндік кәсіби белсенділігін көрсетуді таңдайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

References

[1] Volodarskaya E.A., Gasimov A.F. *Individually characterological aspects of the psychological culture of students of distance and full-time forms of education. Bulletin of the Moscow University. Series 14. Psychology. 2020. No. 4. P. 67–83. doi: 10.11621/vsp.2020.04.04*

[2] Basharina O.V., Godlevskaya E.V. *Human Media Culture: Essence, Component Composition, Functions and Levels of Formation // Modern Higher School: Innovative Aspect. 2018. No. 2. P. 34–41.*

[3] Badanova N.M., Purnicheva G.M. *Understanding the phenomenon of information culture. [Electronic resource] // URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osmyslenie-fenomena-informatsionnoy-kultury/viewer>*

[4] Romanov E.V., Drozdova T.V. *Distance Learning: Necessary and Sufficient Conditions for Effective Implementation // Modern Education. 2017. No. 1. S. 172–195.*